

Vytautas MAŽIULIS
Vilniaus universitetas

DĖL *Frisching* KILMĖS

Frisching – vardas (vok.) upės, kuri Prūsų Notangoje prie Brandenburgo (dabar r. Ушаково) įteka į Aismarės „Frisches Haff“; čia galima priminti, kad būtent tose vietose (Pakarvių laukuose) prūsų sukilimo vadas Herkus Mantas laimėjo pirmąją didelę pergalę prieš kryžiuočius (1261 m. sausio 22 d.).

Upėvardžio (vok.) *Frisching* kilmė buvo mėginta aiškinti, žr. liter. in: Petras D u s b u r g i e t i s, Prūsijos žemės kronika, Vilnius, 1985, 343; žr. dar V. P è t e r a i t i s, Mažoji Lietuva ir Tvanksta, Vilnius, 1992, 88. Tačiau visi tie aiškinimai yra labai nepatikimi.

Up. (vok.) *Frisching* savo segmentu *Frisch-* reikia visų pirma sieti su (vok.) *Frisches Haff* „Aismarės“, kuri lotyniškuose dokumentuose (XIII–XIV a.) atliepia *Mare recens* „t. p.“ = „gėloji, prėskoji jūra (marios)“ greta *Mare salsum* „Ostsee“ = „sūrioji (negėloji) jūra“.

Manychiau, kad ir prūsai Aismarėms (*Frisches Haff*), be kitokių pavadinimų (atskirai aptartinių), taip pat turėjo pavadinimą „gėloji (prėskoji) jūra (marios)“ = pr. **Prēskā marī* „Frisches Haff“ resp. dial. (su **-ē- > *-ī-*) **Prīskā marī* „t. p.“, kuri vokiečiams nesunku buvo perdirbti į *Frisches Haff*. Kitaip sakant, manau, kad prūsai turėjo adj. **prēska-* „prėskas, gėlas (*frisch*, ohne Geschmack)“ = lie. *prėskas* „t. p.“.

Iš adj. pr. **prēska-* „prėskas, gėlas“ – sufikso **-ing-* vedinys adj. pr. **prēskinga-* „t. p.“ (dėl darybos plg. pr. adj. **laba-* „geras“ → adj. **labinga-* „t. p.“, žr. a u t ., Prūsų kalbos etimologijos žodynas, III, 10, o iš šio – fleksijos vedinys pr. (up.) **Prēskingīs* (ar **Prēskingē*) resp. dial. (su **-ē- > *-ī-*) **Prīskingīs*, kuri vokiečiai perdirbo į *Frisching*. Taigi pr. (up.) **Prēskingīs* yra ir „ta (upė), kurios vanduo prėskas, gėlas“, plg. lie. (up.) *Gėlà* < „ta (upė), kurios vanduo gėlas, prėskas“ (dėl jo žr. A. V a n a g a s, Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas, 111).

Dėl viso to manau, kad upėvardį (vok.) *Frisching* reikia lietuvininti ne *Frišingas* (taip iki šiol daroma), o *Prėskingīs* (arba *Prėskingē*).